

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fikhî” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Kefaret Orucunun Üst Üste Tutulmasının Vacip Olması

Ebu Hanife eş-Şâmi'ye

Soru:

Celil Emirimiz, Allah sizi mübarek kılsın.

Örneğin Zilkade ayında oruç tutmaya başlansa ne olur; Kurban Bayramı günü oruç tutmak caiz midir, yoksa üst üste oruç tutmayı kesip daha sonra kaza edilmesi caiz midir?

Bizi aydınlatmanızı rica ediyorum; Allah sizi mübarek kılsın.

Cevap:

Esselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuh

Siz bu sorunuzu, hataen (adam) öldürmenin kefareti hakkında ve Ramazan ayının, şeriatın (azat edecek) köle bulamayan kişiye her iki orucu tutmayı farz kıldığı kefaret ayından biri olması caiz midir şeklindeki, H. 15 Şaban 1443 M. 18/03/2022 tarihinde yayınlamış olduğumuz soru-cevapla ilişkilendirmişsiniz...

Siz, iki ay orucun üst üste tutulması hakkında soruyorsunuz; bir kişi Zilkade ayında oruç tutmaya başlasa, onun Kurban Bayramı'nda oruç tutması caiz midir, ya da kurbanda orucu yiyip üst üste oruç tutması kesintiye uğrasa caiz olur mu?

Bunun cevabı aşağıdaki şekildedir:

1- Hataen (adam) öldürmenin kefaretinin hükmü, Allahu Teala'nın şu kavlinde geçmektedir: وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَأً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَأً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَّةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَّةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا “Hataen (yanlışlıkla) olması dışında bir müminin bir mümini öldürmeye hakkı olamaz. Hataen bir mümini öldüren kimsenin, mümin bir köle azat etmesi ve ölenin ailesine teslim edilecek bir diyet vermesi gereklidir. Meğer ki ölünün ailesi o diyeti bağışlamış ola. (Bu takdirde diyet vermez). Eğer öldürülen mümin olduğu halde, size düşman olan bir toplumdansa ise mümin bir köle azat etmek lazımdır. Eğer kendileriyle aranızda antlaşma bulunan bir toplumdansa ise ailesine teslim edilecek bir diyet ve bir mümin köleyi azat etmek gerekir. Bunları bulamayan kimsenin, Allah tarafından tövbesinin kabulü için iki ay üst üste oruç tutması lazımdır. Allah her şeyi bilendir, hikmet sahibidir.” [Nisa 92] Bu ayet-i kerimeye göre (azat edecek) bir kölenin olmaması durumunda talep edilen, iki ay üst üste oruç tutmaktır. Bu da üzerine kefaret orucu farz olan kimsenin orucunu, iki ay orucu üst üste tutmak gibi ayette talep edileni gerçekleştirebileceği bir vakitte tutması gerektiği anlamına gelmektedir. Bunun Zilkade ve Zilhicce aylarında olması imkansızdır; çünkü bu iki ayda, kurban ve teşrik günlerinin olmasından dolayı oruç kesintiye uğramaktadır...

Bu nedenle bu ayete göre üzerine hataen (adam) öldürmenin kefareti vacip olan kimsenin, kaçınabileceği hiçbir kesinti olmaksızın iki ay üst üste oruç tutma imkanını araştırması gerekir; daha önceki soru-cevabımızda açıkladığımız gibi.

Mevsuatü'l-Fıkhiyye el-Kuvettiyye'de, iki bayramda ve teşrik günlerinde üst üste oruç tutmanın kesintiye uğraması meselesi hakkında mezheplerin görüşleri geçtiği bilinmektedir ki bu aşağıdaki şekildedir:

[Kefaret oruçlarının üst üste olmasını kesintiye uğratan şeyler:

Kefaret orucunun üst üste olması, fakihlerin belirttiği hususlardan dolayı kesintiye uğrar ki bunlar şunlardır:

.....

c- Ramazan ayının, bayramların ve teşrik günlerinin girmesi:

12- Hanefiler şu görüşü benimsediler; Ramazan ayının, Fıtır Bayramı'nın, Kurban Bayramı'nın ve teşrik günlerinin girmesiyle, Ramazan orucunun farz olması ve diğerlerinde de oruç tutmanın haram olmasından dolayı kefarete orucu kesintiye uğrar; çünkü zikredilenlerin olmadığı iki ay bulunabilir. Esir dışındaki oruç hakkında Şafiilerin görüşü de bu şekildedir. Esire gelince; şayet kendi içtihadına göre oruç tutar ve iki ayı tamamlamadan önce de Ramazan ayı veya bayram girerse, iki ay üst üste orucunun kesintiye uğraması ve orucunu bozan hastanın (iki ay) üst üste orucunun kesintiye uğramasında ihtilaf vardır.

Malikiler ise şöyle dediler: Bayram günü kasten orucu yemek, üst üste kefarete orucunu kesintiye uğrattığı gibi bayramın o esnada girdiğini bildiği halde Zilkade ve Zilhicce aylarında kasten zihar kefaretinin orucunu tutmak da üst üste olan kefarete orucunu kesintiye uğratır. Tam tersine onun cahili olursa, o zaman kesintiye uğramaz; tıpkı Zilhicce ayını Muharrem ayı sanıp ondan sonraki ayın da Safer olduğunu zannederek orucunu tutması gibi; bunun tam tersi olduğu açıktır...

Hanbeliler ise, şeriata göre Ramazan orucunun farz olmasından dolayı kefarete orucunun bu şekilde kesinlikle kesintiye uğramayacağı görüşünü benimsemişlerdir; çünkü bayramlarda ve teşrik günlerinde orucu yemek (oruç tutmamak), aynı şekilde şeriata göre farzdır. Yani bu zamanda şariat, gece gibi oruç tutulmasını yasaklamıştır.] Bitti.

Bu, Hanefilerin, Şafiilerin ve Malikilerin, bayram günü orucu yemenin üst üste olan kefarete aylarını kesintiye uğrattığı, yani kefarete sahibinin iki aya yeniden başlaması gerektiği görüşünde oldukları anlamına gelmektedir. Hanbelilere gelince; onlara göre Kurban Bayramı'nda orucu yemek iki ay üst üste olan kefareti kesintiye uğratmaz.

2- Kurban Bayramı ve teşrik günlerinde oruç tutmak caiz değildir; bu ise Müslim'in Ebu Hureyra Radıyallahu Anh'dan, Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in, نَهَى عَنْ صِيَامِ يَوْمَيْنِ "Kurban Bayramı ile Ramazan Bayramı günlerinde oruç tutmaktan nehyettiğini" rivayet etmesinden dolayıdır. Yine Müslim, Nübeyşe el-Hüzelî'den, Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: أَيَّامُ التَّشْرِيقِ أَيَّامٌ أَكَلٍ وَشُرْبٍ "Teşrik günleri, yeme içme günleridir." Bu, kefarete sahibinin, şayet kefarete orucu bunları içeriyorsa Kurban Bayramı günü ve teşrik günlerinde oruç tutmasının caiz olmadığı, bilakis bu günlerde orucunu yemesi gerektiği ve bu günlerde orucunu yemesinin ise Zilkade ayında başlamış olduğu iki ay üst üste olan kefarete orucunun kesintiye uğradığı anlamına gelmektedir. Bu da **iki ay olan kefarete orucunun şer'an talep edilen üst üste olmasının kesintiye uğramasından dolayı daha önce tutmuş olduğu oruç dışında, başka iki ay üst üste oruç tutmaya başlaması gerektiği anlamına gelmektedir.**

3- H. 15 Şaban 1443 M. 18/03/2022 tarihinde yayınlamış olduğumuz soru-cevabı incelediğimizde, orada sehven yapılmış gibi görünen bir yazım hatası olduğu dikkatimizi çekti; bahsedilen cevapta şöyle geçmektedir:

[...Nitekim hataen adam öldürmenin kefareti, **ayet-i kerimede de geçtiği üzere azat edecek kölesi olmayanın üst üste iki ay oruç tutması ya da altmış yoksulu doyurmasıdır:** وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا "Hataen (yanlışlıkla) olması dışında bir müminin bir mümini öldürmeye hakkı olamaz. Hataen bir mümini öldüren kimsenin, mümin bir köle azat etmesi ve ölenin ailesine teslim edilecek bir diyet vermesi gereklidir. Meğer ki ölünün ailesi o diyeti bağışlamış ola. (Bu takdirde diyet vermez). Eğer öldürülen mümin olduğu halde, size düşman olan bir toplumdaki ise mümin bir köle azat etmek lazımdır. Eğer kendileriyle aranızda antlaşma bulunan bir

toplumdan ise ailesine teslim edilecek bir diyet ve bir mümin köleyi azat etmek gerekir. Bunları bulamayan kimsenin, Allah tarafından tövbesinin kabulü için iki ay peş peşe oruç tutması lazımdır. Allah her şeyi bilendir, hikmet sahibidir.” [Nisa 92]]

Daha önceki cevapta geçen, (azat edecek kölesi olmayanın üst üste iki ay oruç tutması ya da altmış yoksulu doyurmasıdır) sözü, (azat edecek) kelimesine kadar doğrudur. Ama (ya da altmış yoksulu doyurmasıdır) cümlesi, doğru değildir. Zira hataen (adam) öldürmenin kefaretinde altmış yoksulu doyurmak yoktur ve cevapta sabit olan ayette altmış fakiri doyurmaktan bahsedilmemiştir. Bilakis cevap, oruç tutmaya güç yetiremeyenlerin doyurması hakkında gelmiştir... Zira söz konusu cevabın 3. maddesinde şöyle geçmektedir:

(Yukarıda da belirttiğimiz gibi geçerli bir nedenden dolayı oruç tutamayan kişi hakkında benim için racih olan, ona hiçbir şeyin gerekmediği, aksine Allah'tan bağışlanma dilemesi ve nafilelerle O'na yaklaşmasıdır; şüphesiz Allah, affedici ve esirgeyicidir. Peki neden hataen adam öldürmenin kefaretinin zihar kefaretinin kıyas yapmıyoruz? Çünkü kefaretlerde kıyas yoktur; zira onlar, illetlendirilmemiştir...)

Binaenaleyh görünen o ki bu cümle (ya da altmış yoksulu doyurmasıdır) cümlesi, buraya sehven konulmuştur; zira bu cümle, söz konusu cevapta geçen diğer şeylerle çelişmektedir. Dolayısıyla doğru olan, yanlış olan cümleyi silerek şu şekilde söylenmelidir:

[...Nitekim hataen adam öldürmenin kefareti, ayet-i kerimede de geçtiği üzere azat edecek kölesi olmayanın üst üste iki ay oruç tutmasıdır: وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَأً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَأً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ قَاتِلٍ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ قَدِيمَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا “Hataen (yanlışlıkla) olması dışında bir müminin bir mümini öldürmeye hakkı olamaz. Hataen bir mümini öldüren kimsenin, mümin bir köle azat etmesi ve ölenin ailesine teslim edilecek bir diyet vermesi gereklidir. Meğer ki ölünün ailesi o diyeti bağışlamış ola. (Bu takdirde diyet vermez). Eğer öldürülen mümin olduğu halde, size düşman olan bir toplumdan ise mümin bir köle azat etmek lazımdır. Eğer kendileriyle aranızda antlaşma bulunan bir toplumdan ise ailesine teslim edilecek bir diyet ve bir mümin köleyi azat etmek gerekir. Bunları bulamayan kimsenin, Allah tarafından tevbesinin kabulü için iki ay peş peşe oruç tutması lazımdır. Allah her şeyi bilendir, hikmet sahibidir.” [Nisa 92] Ayetten talep edilenin, kefaret için bu iki ay orucu tutmak olduğu açıktır. Dolayısıyla Ramazan ayı orucu gibi kefaret dışında farz olan başka bir oruç buna dahil edilmez. Zira Ramazan orucu hakkında şerî nâss şöyledir: شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ “Ramazan ayı, insanlara yol gösterici, doğrunun ve doğruyu eğriden ayırmanın açık delilleri olarak Kur'an'ın indirildiği bir aydır. Öyle ise sizden ramazan ayını idrak edenler onda oruç tutsun.” [Bakara 185] Dolayısıyla bu, hataen adam öldürmenin kefaretinin yönelik şerî nâsstan başkadır. Dolayısıyla da bu ikisi birbirlerine dahil edilmezler.]

Umarım cevap açık olmuştur.

Kardeşiniz

Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 28 Zilkade 1443

M. 27/06/2022

Cevaba, Emir'in (Allah onu korusun) web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<https://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4260/>